

การเปรียบเทียบข้อมูลไทย-ญี่ปุ่น : กรณีการส่งทหารไทยเข้ารัฐฉาน (สหรัฐไทยใหญ่) ใน พ.ศ. 2485

เ อ อ จิ มุ ร า ชี ม า

Professor, Graduate School of Asia-Pacific Studies

Waseda University

บทนำ

ในปี พ.ศ. 2540 กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุดกระทรวงกลาโหม ประเทศไทย จัดพิมพ์เอกสารประวัติศาสตร์ชาติไทยขึ้นสำคัญ คือ *ประวัติศาสตร์การสงครามของไทยในสงครามมหาเอเชียบูรพา*

ข้าพเจ้าได้มีโอกาสอ่านหนังสือเล่มนี้ และรู้สึกแปลกใจเป็นอย่างมากกว่า เอกสารชิ้นนี้ ไม่เอ่ยถึงการเรียกร้องดินแดนคืนของฝ่ายไทยในสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพา แม้แต่น้อย แต่กลับใช้คำว่าญี่ปุ่นขอรับรองเกมบังคับให้ไทยนำทัพเข้าไปในรัฐฉานของประเทศพม่า ซึ่งในความเป็นจริงตามเอกสารของฝ่ายญี่ปุ่น เหตุการณ์ไม่ได้เป็นเช่นนั้น

ในการนี้ข้าพเจ้าขอยกประเด็นที่น่าสนใจในหนังสือเล่มดังกล่าว ดังต่อไปนี้

หน้า 114 ของหนังสือเล่มนี้มีอยู่ว่า “ญี่ปุ่นจึงพยายามเรียกร้อง ให้ประเทศไทยให้ความร่วมมือโดยประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา เพื่อความปลอดภัยในเขตหลังของญี่ปุ่นเอง”

หน้า 118 เขียนไว้ว่า “ตามข้อตกลงที่ได้ทำไว้เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2484 กองทัพญี่ปุ่นจึง ขอรับรอง ให้รัฐบาลไทยส่งทหารไปร่วมรบกับทหารญี่ปุ่นในประเทศพม่า โดยตกลงแบ่งมอบพื้นที่รับผิดชอบในการปฏิบัติการรบ ให้ฝ่ายไทยส่งกำลังทหารเข้ายึดพื้นที่รัฐฉานของพม่า เพื่อป้องกันปีกขวาของกองทัพญี่ปุ่นที่มุ่งเข้าสู่พม่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ยินยอมตามข้อเสนอของญี่ปุ่น เนื่องจากสอดคล้องกับแนวความคิดในการที่จะนำกำลังทหารส่วนใหญ่ไปปฏิบัติการทางภาคเหนือของประเทศ”

หน้า 212 ยังเขียนอีกว่า “เดิมญี่ปุ่นเคยเสนอที่จะคืนดินแดนที่ไทยเสียให้แก่อังกฤษ นับตั้งแต่วันที่กองทัพญี่ปุ่นรุกเข้าสู่ประเทศไทย เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2484 แล้วแต่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ไม่ยอมรับหรือเรียกร้องอย่างใด จนกระทั่งเมื่อฝ่ายญี่ปุ่นเสนออีกครั้งตอนต้นปี (ที่จริงวันที่ 4 ก.ค. 2486 - ผู้เขียน) พ.ศ. 2486 จึงยอมตกลงรับดินแดน...”

จากทัศนะข้างต้นนี้ หมายความว่า ฝ่ายไทยไม่ต้องการประกาศสงครามหรือส่งทหารเข้าไปยังรัฐฉานของประเทศพม่า และไม่ต้องการได้รับดินแดนอีกด้วย ซึ่งตรง

กับประกาศสันติภาพในวันที่ 16 สิงหาคม 2488 หลังจาก
ที่ญี่ปุ่นประกาศยอมแพ้ ประกาศสันติภาพนี้ได้เขียนไว้ว่า
ประเทศไทยถือนโยบายแน่วแน่ในการรักษาความเป็นกลาง
จึงได้มี พระราชบัญญัติกำหนดหน้าที่คนไทยในเวลารบ
ในวันที่ 11 กันยายน 2484 เมื่อทหารญี่ปุ่นขึ้นบกก็ต่อสู้การ
รุกราน และก่อตั้งขบวนการเสรีไทย ฝ่ายไทยไม่ต้องการ
ประกาศสงครามหรือดินแดนเลย แต่ถูกญี่ปุ่นขอร้องแกลม
ถูกบีบบังคับและทหารไทยเองก็ต่อต้านญี่ปุ่นตั้งแต่ต้น
ถึงสุดท้ายโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง

อีกข้อหนึ่งที่น่าสนใจในหนังสือประวัติศาสตร์การ
สงครามซึ่งกรมยุทธศึกษาทหารจัดทำขึ้นนั้น ก็คือไม่กล่าว
ถึงข้อกำหนดความเข้าใจกันที่เป็นความลับ ภาคผนวกกติกา
สัญญาพันธมิตรระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น ซึ่ง
ลงนามกันในวันเดียวกับกติกาสัญญาพันธมิตร คือ
วันที่ 21 ธันวาคม 2484 แม้แต่น้อย ในข้อกำหนดความ
เข้าใจดังกล่าวนี้ ระบุอย่างชัดเจนว่า “ข้อที่ 1 ประเทศญี่ปุ่น
จะร่วมมือกับประเทศไทยเพื่อประสิทธิภาพการเรียกคืนบรรดา
ดินแดนของประเทศไทย” (กรุณาดูเอกสารหมายเลข 1) จึง
สังเกตเห็นได้ว่าหนังสือประวัติศาสตร์สงครามเล่มนี้ตั้งใจ
ไม่พูดถึงเรื่องดินแดนเลย ซึ่งทำให้งานเล่มนี้ขาดความ
สมบูรณ์ไปไม่น้อยและไม่สามารถอธิบายสาเหตุที่กองทัพ
พ่ายแพ้ของเมืองไทยรุกรบเข้าไปปฏิบัติการยุทธที่รัฐฉาน
ด้วยความลำบาก แม้ว่าหนังสือเล่มนี้ได้เขียนโดยใช้หน้า
กระดาษถึงมากกว่า 100 หน้าก็ตาม

หน้า 176 และ 261 ของหนังสือดังกล่าว กล่าวถึง
สาเหตุที่กำลังพลหลักถึง 4 กองพลของกองทัพพายัพขึ้น
ไปปฏิบัติการรุกรบเข้าไปในดินแดนรัฐฉานของพม่า ว่า
สืบเนื่องจากความคิดทางยุทธศาสตร์และวิโศบายของ
ไทย 3 ประการ คือ

1. เพื่อแยกกำลังรบหลักของกองทัพไทยออกไปให้
ห่างจากกองทัพญี่ปุ่น เป็นการหลีกเลี่ยงการกระทบกระทั่ง
กันอันอาจจะเกิดขึ้นระหว่างกองทัพของทั้งสองประเทศ กับ
เป็นการสงวนกำลังรบส่วนใหญ่ของไทยไว้สำหรับแก้ไข

สถานการณ์ในอนาคตที่คาดว่าญี่ปุ่นอาจจะเปลี่ยนแปลง
และประสบความสำเร็จต่อฝ่ายสัมพันธมิตรได้

2. เพื่อแสดงให้เห็นถึงความร่วมมือกับกองทัพ
ญี่ปุ่นตามหลักการร่วมยุทธระหว่างกองทัพไทยกับกองทัพ
ญี่ปุ่น

3. เป็นความมุ่งหมายของจอมพล ป. ที่จะหาโอกาส
ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ของฝ่ายจีน

แต่เหตุผล 3 ประการนี้ ยังไม่เพียงพอหรือถูกต้องนัก
ในการอธิบายความจำเป็นของการรุกรบเข้าไปยังต่างแดน
ซึ่งเป็นของอังกฤษในขณะนั้น ตามความเห็นของข้าพเจ้า
ประการแรกที่กล่าวว่าการรุกรบเข้าไปรัฐฉานเพื่อที่จะหลีกเลี่ยง
ทหารญี่ปุ่นและสงวนกำลังหลักนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่จำเป็น
ที่จะต้องเข้าไปในดินแดนของฝ่ายสัมพันธมิตรที่เต็มไปด้วย
โรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งเป็นการสร้างศัตรูและเสียกำลังมาก
กว่าโดยใช่เหตุ หากอยู่แค่ภาคเหนือของประเทศไทยย่อม
จะดีกว่า สำหรับประการที่สอง ตามหลักฐานในเอกสารของ
ญี่ปุ่นนั้น ญี่ปุ่นไม่มีความต้องการเลยที่จะให้ทหารไทยรุกร
บเข้าไปยังรัฐฉาน ดังนั้น เหตุผลข้อที่ 2 ตามที่เขียนไว้ใน
หนังสือจึงไม่ถูกต้องนัก ประการที่สาม เรื่องการติดต่อกับ
ทหารจีนนั้น ไทยได้ติดต่ออย่างจริงจังเมื่อเดือนกุมภาพันธ์
พ.ศ. 2487 หลังจากรุกรบเข้าไปในรัฐฉานได้ 1 ปีครึ่งแล้ว

ข้าพเจ้าเห็นว่างานเขียนประวัติศาสตร์สงครามมหา
เอเชียบูรพาของเมืองไทย ถูกครอบงำด้วยแนวความคิด
ในการประกาศสันติภาพเป็นส่วนมาก ทั่วๆ ที่ประกาศ
สันติภาพนั้นเป็นเพียงคำโฆษณาชวนเชื่อเพื่อหลีกเลี่ยง
การตกเป็นผู้แพ้สงครามเท่านั้น⁽¹⁾

ประกาศสันติภาพมีประโยชน์สำหรับเมืองไทยใน
สมัยหลังสงครามมากก็จริง แต่อาจจะไม่ตรงกับข้อเท็จ

(1) ก่อนประกาศ สันติภาพ นายภา ควง อภัยวงศ์ ปรีक्षा
กับ เอกอัครราชทูต KUMAICHI YAMAMOTO ถึงเรื่องการ
ประกาศสันติภาพนี้ และทางฝ่าย YAMAMOTO ได้ทำการตกลง
โดยจำเป็นเพื่อแก้ไขสถานการณ์ (เอกสารของหอจดหมายเหตุการ
ทูต กระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่น เลขที่ A 700 9-69, เรื่อง
"YAMAMOTO KUMAICHI IKO")

จริงทางประวัติศาสตร์ทั้งหมด ถูกต้องแต่เพียงบางส่วนเท่านั้น สาเหตุมาจากท่าทีของผู้นำการเมืองไทยในสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพาได้แปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์เสมอ จึงมีความจำเป็นจะต้องแบ่งยุคในการเขียนประวัติศาสตร์สมัยนั้น

ข้าพเจ้าขอแบ่งยุคของความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ญี่ปุ่น ในสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพา ออกเป็น 4 ช่วง ด้วยกัน ดังนี้

ช่วงที่หนึ่ง เริ่มตั้งแต่มีความตกลงกติกาสัญญาพันธมิตรจนถึงกลางปี พ.ศ. 2485 ในช่วงนี้ฝ่ายไทยมีความหวังว่าจะได้รับสิ่งตอบแทนจากสัมพันธมิตรไทย-ญี่ปุ่น โดยเฉพาะในเรื่องการได้รับดินแดน และการสร้างประเทศไทยให้เป็นมหาอำนาจในเขตพื้นที่แหลมทอง

ช่วงที่ 2 เริ่มจากกลางปี พ.ศ. 2485 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2486 เป็นช่วงเวลาที่ฝ่ายผู้นำไทยมีความผิดหวังไม่ได้รับการตอบสนอง คือไม่ได้เป็นมหาอำนาจในเขตแหลมทองและเผชิญหน้ากับการขยายอำนาจของฝ่ายญี่ปุ่นในประเทศไทย อันเป็นสิ่งที่ฝ่ายผู้นำไทยไม่มีความปรารถนาให้เป็นเช่นนั้นเลย

ช่วงที่ 3 ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2486 จนถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2487 อันเป็นช่วงเวลาที่ฝ่ายอักษะได้เสียเปรียบทั้งในยุโรปและเขตแปซิฟิก และนับตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2486 เป็นต้นไป จอมพล ป.พิบูลสงครามได้วางแผนป้องกันประเทศไทยโดยอิสระจากทหารญี่ปุ่น ในวันที่ 4 เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2486 นายฯ TOJO มาเยี่ยมประเทศไทยและมอบดินแดน 4 รัฐมาลาโยและ 2 รัฐฉาน (ซึ่ง จอมพล ป.พิบูลสงคราม เปลี่ยนชื่อรัฐฉานเป็นสหรัษฎไทยเดิมตั้งแต่วันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2486)

แม้ว่าเรื่องการรับมอบดินแดนนั้นเป็นความคาดหวังของจอมพล ป. พิบูลสงครามมานานแล้ว แต่การตอบแทนจากฝ่ายญี่ปุ่นในครั้งนี้ มีความล่าช้ามากเกินไป ต่อมาในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2486 การทิ้งระเบิดของฝ่ายสัมพันธมิตรในเขตกรุงเทพฯ ได้ทวีความรุนแรงขึ้น ความ

ไม่ร่วมมือของฝ่ายจอมพล ป. พิบูลสงคราม นั้นเป็นที่ประจักษ์ชัด ความสัมพันธ์เลวร้ายลง ต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2487 จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้เริ่มติดต่อกับรัฐบาลอังกฤษของประเทศไทยอย่างจริงจัง และคิดวางแผนทางการทหารร่วมกับรัฐบาลอังกฤษเพื่อต่อต้านญี่ปุ่น

ช่วงที่ 4 เริ่มตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2487 จนถึงสิ้นสุดสงครามในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2488 ในสมัยนั้นคณะรัฐบาลของ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ถูกบังคับให้ลาออก เนื่องมาจากการปฏิบัติในลักษณะอำนาจนิยมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ส่งผลให้ฝ่ายสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแยกตัวไปสร้างกลุ่มการเมืองขึ้นใหม่ โดยมีนายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้นำ ในขณะเดียวกัน ฝ่ายทหารญี่ปุ่นซึ่งไม่มีความหวังจากคณะรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม แล้วได้ปรามไม่ให้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ใช้กำลังทหารกลับเข้ามามีอำนาจอีกครั้งหนึ่ง และในสมัยนี้นายควง อภัยวงศ์ได้ก้าวขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลของนายควง อภัยวงศ์ ยึดถือนโยบายที่รักษาเอกราชและให้ประเทศไทยประสบภัยจากสงครามน้อยที่สุด จึงปฏิบัติอย่างเป็นมิตรในทางที่เปิดเผยกับฝ่ายญี่ปุ่น ซึ่งตรงกันข้ามกับรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม แต่โดยที่ในทางลับได้มีขบวนการเสรีไทยดำเนินงานติดต่อกับฝ่ายสัมพันธมิตร⁽²⁾

ในบทความชิ้นนี้ ข้าพเจ้าชี้ให้เห็นโดยอาศัยหลักฐานฝ่ายเอกสารญี่ปุ่นว่า ในช่วงต้นสงครามมหาเอเชียบูรพาใหม่ๆ คือ ช่วงครึ่งปีแรก พ.ศ. 2485 นั้น ฝ่ายไทยต้องการดินแดนและต้องการการปฏิบัติยุทธการในต่างแดน ไม่ใช่ช่วยฝ่ายญี่ปุ่นขอร้อง ตรงกันข้ามฝ่ายญี่ปุ่นมีท่าทีไม่ค่อยเห็นด้วยในการรุกเข้าไปในรัฐฉาน แต่มีความจำเป็นต้องยอมเพื่อผดุงไว้ซึ่งฐานะของผู้นำไทย

(2) สำหรับเรื่องละเอียดนี้ ดูบทความของผู้เขียน คือ เอจิ มิซึชิมะ, "สัมพันธมิตรไทย-ญี่ปุ่นกับชาวจีนในประเทศไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง" ในหนังสือ ญี่ปุ่น-ไทย-อุษาคเนย์ (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, ชายะโอะ ฟูกุยะ เป็น บ.ก., มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ จัดพิมพ์, 2541), หน้า 111-200.

ดินแดนที่ฝ่ายไทยต้องการมากที่สุด คือเขตตะนาวศรี

กองทัพพิคิตใต้ (Nanpo Sogun) ของญี่ปุ่นรับผิดชอบการยุทธในภูมิภาคทะเลใต้ (คือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) ทั้งหมดในสงครามมหาเอเชียบูรพา พล.อ. TERAUCHI เป็นแม่ทัพใหญ่และมีกองบัญชาการอยู่ที่ไซ่ง่อน โดยในระหว่างนั้นมีกองทัพที่ 15 อยู่ภายใต้บังคับบัญชาของกองทัพพิคิตใต้ กองทัพที่ 15 นี้ มีหน้าที่รับผิดชอบเขตพื้นที่ประเทศไทย (จนถึงวันที่ 20 มีนาคม 2485) กับประเทศพม่า และมี พล.ท. IIDA เป็นแม่ทัพ ก่อนจะรุกเข้ามาเมืองไทยในวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 กองทัพที่ 15 ก็มีกองบัญชาการอยู่ที่ไซ่ง่อนเช่นเดียวกัน

กองทัพทั้งสองมีทัศนะและท่าทีต่อเมืองไทยไม่ตรงกันและขัดแย้งกันอยู่หลายเรื่องตั้งแต่ก่อนสงครามมหาเอเชียบูรพาอุบัติขึ้น

ความขัดแย้งเรื่องแรกคือเรื่องเกี่ยวกับการตกลงเป็นการภายในล่วงหน้าระหว่างจอมพล ป. พิบูลสงครามกับกองทัพญี่ปุ่น ทางกองทัพพิคิตไต้นั้น ไม่ให้ความสำคัญต่อการตกลงกันและเน้นที่จะใช้กำลังบีบบังคับให้ฝ่ายไทยยอมจำนน แต่ฝ่ายกองทัพที่ 15 กับทูตทหารบกประจำประเทศไทยคือ พ.อ. TAMURA กลับมีความเห็นว่าน่าจะใช้วิธีที่นิ่มนวลกว่าและพยายามตกลงกับจอมพล ป. พิบูลสงครามล่วงหน้า และให้เวลากับจอมพล ป. พิบูลสงครามมากที่สุดเพื่อจัดการการเมืองภายในสำหรับการเตรียมรับทหารญี่ปุ่น

หลังจากที่ประเทศญี่ปุ่นได้มีการประชุมระดับสูงสุดระหว่างรัฐบาลกับกองบัญชาการทหารสูงสุดในวันที่ 1 ธันวาคม 2484 ได้มีการตกลงกันที่จะประกาศสงครามกับอเมริกาและอังกฤษในวันที่ 8 ธันวาคม ปีเดียวกันแล้วในตอนเย็นของวันที่ 2 ธันวาคม ทูตทหารบกญี่ปุ่นประจำประเทศไทย คือ พ.อ. TAMURA ก็ได้รับโทรเลขแจ้งว่าวันที่ 8 ธันวาคม ญี่ปุ่นจะประกาศสงคราม หลังจากได้รับโทรเลขฉบับนั้น ในวันที่ 3 เวลา 15.00 น. พ.อ. TAMURA

จึงเข้าพบกับ จอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยใจความของการเข้าพบมีว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ให้สัญญากับ พ.อ. TAMURA อย่างมั่นคงว่าถ้าทหารญี่ปุ่นให้เกียรติรัฐบาลไทย โดยช่วยเหลือเวลาที่ได้นำกองทัพรุกเข้ามาภาคกลางของประเทศไทย ทางฝ่ายไทยก็จะไม่ขัดขวางการขึ้นบกของทหารญี่ปุ่นในพื้นที่ตั้งแต่จังหวัดประจวบฯ ลงไป อีกทั้งจอมพล ป. ตั้งใจจะนำประเทศไทยร่วมมือกับญี่ปุ่นโดยเร็วที่สุด⁽³⁾

หลังจากนั้น วันที่ 4 ธันวาคม พ.อ. TAMURA ได้บินไปไซ่ง่อนเพื่อทำการเจรจากับกองทัพพิคิตใต้ ผลที่สุดในวันที่ 5 ธันวาคม จึงได้ตกลงกันว่าจะให้เวลา จอมพล ป. พิบูลสงคราม 12 ชั่วโมง นั่นก็คือ จะเลื่อนเวลารุกเข้าภาคกลางของประเทศไทยจากเที่ยงคืนของวันที่ 7 ธันวาคม มาเป็น 12.00 น. ของวันที่ 8 ธันวาคม แต่ถึงวันที่ 7 ธันวาคม ฝ่ายญี่ปุ่นกลับหาตัว จอมพล ป. พิบูลสงคราม ไม่พบ กองทัพทั้งสองที่ไซ่ง่อนจึงเริ่มมีความเห็นเป็นสองทางคือ ทั้งๆ ที่ฝ่ายแม่ทัพกองทัพที่ 15 ยังลังเลใจอยู่นั้น กองทัพพิคิตใต้มองเห็นว่า พ.อ. TAMURA ได้ถูก จอมพล ป. พิบูลสงครามหลอกลวงจึงไม่เชื่อใจในตัว จอมพล ป. พิบูลสงคราม ต่อไปและสั่งให้กองทัพที่ 15 ยกกองทัพรุกเข้าภาคกลางของประเทศไทยทันที

ต่อมาในวันที่ 11 ธันวาคม จอมพล ป. กับเอกอัครราชทูตญี่ปุ่น ประจำประเทศไทยทำการตกลงในการเป็นพันธมิตรร่วมกัน

ในข้อตกลงนี้ ข้อที่ 4 ระบุว่า “she (Japan) shall cooperate with Thailand in the recovery of the latter's lost territories” และข้อที่ 4 ดังกล่าวนี้นี้ไปตรงกันกับ ข้อที่ 1 ในข้อกำหนดความเข้าใจกันที่เป็นความลับภาคผนวกกติกาสัญญาพันธมิตร ไทย-ญี่ปุ่น

(3) เอกสารท้องสมุติประวัติศาสตร์สงคราม สถาบันวิจัยของกระทรวงการป้องกันตนเอง ประเทศญี่ปุ่น (Senshi Shitsu) Chuo/Sakusen Shido Jyuyo Denpo/52

ในเวลาต่อมาวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2484 พล.ท. IIDA แม่ทัพกองทัพที่ 15 ของญี่ปุ่นกับจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ลงนามกันในหลักการร่วมยุทธระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ปรากฏว่าการลงนามนี้ กองทัพที่ 15 ทำโดยพลการไม่ได้รับอนุญาตจากกองทัพทิศใต้ตามขั้นตอน ซึ่งทำให้กองทัพทิศใต้ไม่พอใจมาก แต่ฝ่ายกองทัพที่ 15 แก้วตัวว่าอยู่ในอำนาจที่ได้รับมอบหมาย เพราะที่เกี่ยวข้องกับการยุทธในพม่าโดยตรง⁽⁴⁾

แต่ในที่สุดกองทัพทิศใต้ก็ยอมรับหลักการร่วมยุทธระหว่างไทยกับญี่ปุ่นนี้ว่าถูกต้องและให้เป็นข้อที่ 6 ข้อตกลงในกิจที่เกี่ยวกับแผนการยุทธร่วมกันระหว่างไทย-ญี่ปุ่น ในวันที่ 3 มกราคม 2485

และโดยอาศัยหลักการร่วมยุทธระหว่างไทยกับญี่ปุ่นนี้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ออกคำสั่งยุทธการทั่วไปที่ 1 (การเข้าที่ชุมพล) ในวันที่ 21 ธันวาคม 2484 เพื่อจัดตั้งกองทัพพายัพซึ่งประกอบด้วย 3 กองพลรบกับ 1 กองพลทหารม้า

ต่อมา พล.ต. จรูญ รัตนกุลเสรีเรงฤทธิ์ แม่ทัพกองทัพพายัพได้ออกคำสั่งยุทธการ (เรื่องการเตรียมการยุทธ) ในวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2485 และหลังจากนั้นอีก 2 เดือนคือในวันที่ 5 มีนาคม 2485 แม่ทัพกองทัพพายัพนี้ก็ได้ออกคำสั่งยุทธการ (เรื่องการรุก)⁽⁵⁾

แม้ว่าได้มีคำสั่งเรื่องการรุกออกมาแล้วก็ตาม กองทัพพายัพยังไม่สามารถปฏิบัติการรุกรบเข้าไปประจัญหน้าได้จนถึงวันที่ 10 พฤษภาคม 2485 เพราะฝ่ายญี่ปุ่นไม่ต้องการให้กองทัพพายัพรุกเข้าไปในเขตพม่า ซึ่งข้าพเจ้าจะกล่าวในหัวข้อต่อไป ในช่วงนี้ข้าพเจ้าจะขออธิบายข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความต้องการดินแดนของฝ่ายไทยก่อน ดังนี้

จากเอกสารของฝ่ายญี่ปุ่น พบว่าฝ่ายไทยต้องการดินแดนมาก และดินแดนที่ฝ่ายไทยต้องการมากที่สุดก็คือเขตตะนาวศรี (Tenasserim) ซึ่งตกไปเป็นของพม่าเมื่อ พ.ศ. 2336 โดยผู้นำไทยแสดงความจำนง เรื่องดินแดนตะนาวศรีนี้ตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นสงครามใหม่ๆ แต่ฝ่ายญี่ปุ่น

ไม่ให้ เพราะตะนาวศรีเป็นบ้านเกิดของผู้นำพม่าหลายคน และยังเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญสำหรับทหารเรือของญี่ปุ่นด้วย ฝ่ายไทยจึงหันมาสนใจทางรัฐฉานแทน ดังรายละเอียดที่ข้าพเจ้าจะขออธิบายต่อไป

ในวันที่ 5 มกราคม 2485 พ.อ. ISHII MASAYOSHI หัวหน้าแผนกยุทธการในกองเสนานิการ กองทัพทิศใต้ ได้กลับจากราชการที่กรุงเทพและมีประชุมเสนานิการในกองทัพทิศใต้ที่ไซ่งอน ในที่ประชุมนั้น พ.อ. ISHII กล่าวว่า “ทหารไทยมีความต้องการที่จะรุกเข้าไปยึดจุดวิกตอเรีย และทะวาย (คือ เขตตะนาวศรี) แต่ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วย”⁽⁶⁾

อีกรายงานหนึ่งของกองทัพทิศใต้ของญี่ปุ่น ระบุว่า “เขตตะนาวศรีเป็นพื้นที่แคบและยาวติดต่อกับชายแดนไทยโดยตลอด หากมีเหตุการณ์ฉุกเฉินเกิดขึ้นตำแหน่งของเขตพื้นที่นี้สามารถตัดประเทศไทยเป็นสองส่วน คือเหนือกับใต้ได้ ซึ่งไม่เป็นการดีต่อประเทศไทย ทหารไทยจึงมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะรุกเข้าไปในเขตนี้ เพื่อเอามาเป็นดินแดนของประเทศไทย กองทัพทิศใต้ พยายามไม่ให้ทหารไทยปฏิบัติยุทธการในเขตนั้น โดยคำนึงถึงความรู้สึกของชาติพม่าเป็นสำคัญ”⁽⁷⁾

วันที่ 6 มกราคม 2485 กองทัพทิศใต้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการปฏิบัติแผนกลยุทธ์ที่พม่า ในแผนนี้ ระบุว่า “ในช่วงต้นให้ทหารญี่ปุ่นรักษาเขตตะนาวศรีไว้ ให้ใช้กองกำลังอาสาสมัครของพม่าโดยไม่ให้ทหารไทยมีส่วนร่วม ทั้งนี้ อาจจะทำให้ทหารไทยทำยุทธการที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของพม่าได้แล้วแต่สถานการณ์ สำหรับการเรียกดินแดนคืนของประเทศไทยนั้น ญี่ปุ่นจะพิจารณาต่างหากต่อไป”⁽⁸⁾

(4) *ibid.*, Nansei/Zenpan/33

(5) กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด, *ประวัติศาสตร์การสงครามของไทยในสงครามมหาเอเชียบูรพา*, 2540, หน้า 465-487.

(6) Senshi Shitsu, Nansei/Zenpan/33

(7) *ibid.*, Nansei/Zenpan/14

(8) *ibid.*, Nansei/Zenpan/11

วันที่ 9 มกราคม 2485 กองบัญชาการทหารสูงสุด ที่โตเกียวส่งโทรเลขมาถึงกองทัพพิศได้ แจ้งให้ทราบ ว่า “เรื่องการคืนดินแดนนั้น มีอยู่ในข้อกำหนดความเข้าใจกัน ที่เป็นความลับแล้ว กำลังศึกษาอย่างรอบคอบอยู่ ฉะนั้นขอ ให้งดการแสดงท่าทีในการคืนดินแดนว่าจะมีขึ้นหรือไม่, ขนาดเท่าไร และเมื่อไร เป็นต้น” ⁽⁹⁾

แม้ว่าฝ่ายญี่ปุ่นยังไม่กำหนดนโยบายเกี่ยวกับดินแดน ของไทย ฝ่ายไทยพยายามแสดงความจำนงในการเรียกคืน เขตตะนาวศรีอยู่ตลอดมา ดังเช่นวันที่ 20 มกราคม 2485 ทูตทหารบกประจำประเทศไทย พ.อ. TAMURA ได้ รายงานต่อกองบัญชาการทหารสูงสุดที่โตเกียวว่า “ฝ่าย ไทยต้องการคืนดินแดนเขตตะนาวศรีกลับคืนมากที่สุด รอง ลงมาก็คือกัมพูชาในส่วนที่อยู่ฝั่งขวาของแม่น้ำโขง และ รัฐฉาน” ⁽¹⁰⁾

หลักฐานของฝ่ายไทยที่แสดงถึงความปรารถนาใน ดินแดนเขตตะนาวศรีได้แก่ คำสั่งที่ 134/2485 เรื่องจัดการ แก่บุคคลผู้มีเชื้อชาติไทยของรัฐมนตรีว่าการกระทรวง มหาดไทย ซึ่งมีดังต่อไปนี้

ที่ 134/2485 2 มีนาคม 2485
เรื่องจัดการแก่บุคคลผู้มีเชื้อชาติไทย
จาก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
ถึง คณะกรรมการจังหวัด ทุกจังหวัด และอธิบดีกรม ตำรวจ

เนื่องจากกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศยกเว้นค่า ธรรมเนียมเข้าเมืองและผ่อนผันการปฏิบัติตามพระราช บัญญัติคนเข้าเมืองให้แก่บุคคลผู้มีเชื้อชาติไทยดังปรากฏ ตามประกาศลงวันที่ 2 มีนาคม 2485 นั้น

โดยที่บุคคลดังกล่าวนี้เป็นคนเชื้อชาติไทยมีเลือดเนื้อ เชื้อไขอย่างพื่อน้องของเราในประเทศไทย หากแต่ถูกชนชาติ อื่นบีบบังคับทางการเมือง พี่น้องของเราจึงต้องแตกแยก กันอยู่ในแคว้นต่างๆ เพราะฉะนั้นตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ให้จัดการดังต่อไปนี้

1. พี่น้องเชื้อชาติไทยที่ได้อพยพเข้ามาจากแคว้น ต่างๆ ตามที่ระบุไว้ในประกาศที่กล่าวนี้ (ประกาศนั้น ระบุ ว่า แคว้นสหรัษฎไทยใหญ่, แคว้นกะเหรี่ยง และแคว้น ทะวายมอญ-ผู้เขียน) ก็ดี หรือที่ได้เข้ามาอยู่ในประเทศ ไทยก่อนวันประกาศก็ดีให้จัดการลงหรือแก้ทะเบียน สำมะโนครัวเป็นบุคคลเชื้อชาติไทยสัญชาติไทยทั้งสิ้น... ¹¹

เนื้อหาสาระในคำสั่งที่ 134/2485 ของกระทรวงมหาด ไทยฉบับนี้ ตรงกับคำสั่งที่ 444/2483 เรื่องให้ยกเว้นการ ปฏิบัติและผ่อนผันค่าธรรมเนียมตาม พ.ร.บ.การทะเบียน คนต่างด้าวในบางกรณี ลงวันที่ 20 ธันวาคม 2483 ซึ่ง ระบุว่า

“1. ตามข้อ 1 แห่งประกาศกระทรวงมหาดไทย ว่า ด้วยชนเชื้อชาติไทยของแคว้นต่างๆ ในอินโดจีน ไม่ต้อง ปฏิบัติตาม พ.ร.บ. การทะเบียนคนต่างด้าวนั้น ความจริง ย่อมทราบกันทั่วไปแล้วว่า ดินแดนอันได้ชื่อว่า แคว้น สิบสองจุไทย หัวพันทั้งห้าทั้งหก แคว้นหลวงพระบาง เวียงจันทร์ ท่าแขก สุวรรณเขตต์ จำปาศักดิ์ และกัมพูชา นั้น เป็นราชอาณาจักรของประเทศไทยมาแต่เดิมโดยได้ รวมเป็นอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวกับประเทศไทยและอยู่ ได้การปกครองของพระมหากษัตริย์ไทยมาช้านานนับ ร้อยๆ ปี แต่ครั้งไม่ช้านานมานี้เอง ฝรั่งเศสได้ถืออำนาจ ใช้กำลังทหารบังคับ ยึดคร่า เอาดินแดนแคว้นต่างๆ นี้ไป จากประเทศไทย แต่กระนั้นก็ตามพลเมืองในแคว้นนั้นๆ ยังคงมีเลือดเนื้อเชื้อไขเป็นชนชาติไทยและมีจิตใจรัก อิสระเสรีอย่างพื่อน้องของเขาในประเทศไทย...กระทรวง มหาดไทยจึงถือว่าพลเมืองในแคว้นต่างๆ ดังระบุไว้ นั้น รวมทั้งผู้ได้เข้ามาอยู่ในประเทศไทยแล้วและทั้งผู้ที่ตั้งอยู่ ในดินแดนนั้นๆ เป็นบุคคลเชื้อชาติไทยและสัญชาติไทย โดยปริบูรณ์ เพราะฉะนั้นให้จัดการแก้สำมะโนครัวพลเมือง

(9) ibid., Chuo/Sakusen Shido Jyuyo Denpo/8

(10) ibid., Chuo/Sakusen Shido Nikki/342

(11) หอจดหมายเหตุแห่งชาติ ประเทศไทย, [2] สร.0201.82/20

ที่ว่าเป็นเชื้อชาติไทย สัญชาติไทย บังคับไทย ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป...⁽¹²⁾

เมื่อเปรียบเทียบคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ทั้ง 2 ฉบับ ซึ่งออกโดย พล.ต.ท.หลวงอดุลเดชจรัส รัฐมนตรีช่วยว่ากระทรวงมหาดไทย คนเดียวกันแล้ว ทราบได้ว่า คำสั่งในปี พ.ศ. 2483 นั้น ไทยมุ่งเน้นดินแดนที่ตกเป็นของฝรั่งเศส แต่คำสั่งในปี พ.ศ. 2485 ได้มุ่งเน้นดินแดนที่ตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษและกำลังถูกญี่ปุ่นยึดไปครองอย่างไ้ก็ดี การเรียกดินแดนอินโดจีนคืนจากฝรั่งเศส ในปี พ.ศ. 2483 กับการปรารถนาดินแดนรัฐฉาน, รัฐกะเหรี่ยง และตะนาวศรีของมอญในปี พ.ศ. 2485 นั้น มีความต่อเนื่องกันอยู่ ไม่สามารถแยกการเรียกดินแดนสองกรณีออกจากกันได้

เมื่อฝ่ายไทยแสดงความปรารถนาดินแดนตะนาวศรีอย่างแน่วแน่แล้ว กองทัพทศได้ของญี่ปุ่นได้ปรึกษากับกองบัญชาการทหารสูงสุดที่โตเกียวเกี่ยวกับเรื่องดินแดนตะนาวศรี ในวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2485⁽¹³⁾ และออกคำสั่งของกองทัพทศได้ ที่ 86 Nan sou sak mei Ko ในวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2485 ซึ่งคำสั่งนั้นระบุว่า “เขตตะนาวศรีตั้งแต่ละติจูดเหนือที่ 16 ลงไปนั้นให้ย้ายจากกองทัพที่ 15 มาสังกัดกองทัพทศได้โดยตรง ตั้งแต่วันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2485 เพื่อป้องกันความขัดแย้ง ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นระหว่างไทยกับพม่า”⁽¹⁴⁾

ความปรารถนาของฝ่ายไทย ที่ต้องการรุกรบเข้าไปรัฐฉาน

โดยอาศัยคำสั่งที่ 86 ดังกล่าวนี้น เสนาธิการทหารของกองทัพทศได้ สั่งให้เสนาธิการทหารของกองทัพที่ 15 ในกรุงเทพฯ แจ้งให้กองทัพไทยทราบว่า “หน้าที่เฉพาะหน้าของกองทัพไทยตามข้อตกลงในกิจที่เกี่ยวกับแผนการยุทธร่วมกันระหว่างไทย-ญี่ปุ่น (ลงวันที่ 3 มกราคม 2485) คือ การป้องกันประเทศไทยอย่างเดียว โดยให้กองทัพไทยสร้างฐานที่มั่นในบริเวณชายแดนทิศตะวันตกเฉียงเหนือของ

ประเทศไทย เพื่อป้องกันการโจมตีของข้าศึกในพื้นที่นี้โดยลำพัง”⁽¹⁵⁾ หมายความว่าห้ามทหารไทยรุกเข้าไปในต่างแดน

ในวันที่ 19 มีนาคม 2485 พล.ต. ISAYAMA เสนาธิการทหารกองทัพที่ 15 แจ้งคำสั่งนี้ให้จอมพล ป. พิบูลสงครามทราบอย่างเป็นทางการ ในขณะที่เดียวกันก็แจ้งให้ทราบอีกว่า ตั้งแต่วันที่ 20 มีนาคม เป็นต้นไป ผู้ที่รับผิดชอบพื้นที่ประเทศไทยให้เปลี่ยนจาก พล.ท. IIDA แม่ทัพกองทัพที่ 15 เป็น พล.อ. TERAUCHI แม่ทัพใหญ่กองทัพทศได้ ทางจอมพล ป.พิบูลสงคราม แจ้งตอบว่าต้องการส่งคณะทูตทหารพิเศษไปไซ่ง่อน เพื่อเป็นการแสดงความเคารพและเพื่อยินดีในชัยชนะที่กำลังจะมาถึงของประเทศญี่ปุ่น อีกทั้งเพื่อติดต่อประสานงานในการยุทธร่วมกันต่อไป⁽¹⁶⁾

ทว่าในความเป็นจริง สองสัปดาห์ก่อนหน้านี้นฝ่ายไทย โดยกองทัพพายัพได้ออกคำสั่งยุทธการ เรื่องการรุก ในวันที่ 5 มีนาคม 2485 ซึ่งมีแผนกลยุทธ์ดังต่อไปนี้ คือ “ตอนที่ 1 ทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือทำการกวาดล้างข้าศึกระหว่างชายแดนกับแม่น้ำสาละวิน และเตรียมการข้ามแม่น้ำสาละวินไปทางฝั่งตะวันตก ส่วนทางด้านเหนือทำการกวาดล้างข้าศึกที่อยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำสาละวิน ยึดเมืองเชียงตุงและถนนสายเชียงตุง-ตองยี”⁽¹⁷⁾

ข้าพเจ้าเข้าใจว่ากองทัพพายัพออกคำสั่งยุทธการเรื่องการรุกนี้โดยไม่มีการประสานงานกับฝ่ายญี่ปุ่น คำสั่งนี้จึงถูกปฏิเสธจากฝ่ายญี่ปุ่นโดยสิ้นเชิง

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ต้องการให้กองทัพพายัพปฏิบัติยุทธการในรัฐฉานหรือสหรัญไทยใหญ่ ตามคำสั่งยุทธการเรื่องรุกอย่างแรงกล้าจึงติดต่อกับพล.อ. MORIYA

(12) *ข่าวโฆษณาการ* ปีที่ 4 ฉบับที่ 1, มกราคม 2484, หน้า 242-245

(13) Senshi Shitsu, Chuo/ Sakusen Shido Nikki/344

(14) *ibid.*, Nansei/Zenpan/14

(15) *ibid.*

(16) *ibid.*

(17) กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด, *ประวัติศาสตร์การสงครามของไทยในสงครามมหาเอเชียบูรพา*, 2540, หน้า 478.

ทูตทหารบกญี่ปุ่นประจำประเทศไทยคนใหม่และผู้แทนฝ่ายกองทัพญี่ปุ่นประจำประเทศไทย หลังจากกองทัพที่ 15 ย้ายไปที่ประเทศพม่า

ในวันที่ 25 เมษายน 2485 กองทัพทิศใต้ได้รับรายงานจาก พ.อ. MORIYA ว่า “กองทัพไทยมีความปรารถนาที่จะรุกเข้าไปในพม่า ถ้าไม่ได้รับอนุมัติในการรุกเข้าไปพม่าแล้ว จะถอนทหารออกจากชายแดนภาคเหนือ เพราะมีทหารจำนวนมากประสบกับโรคภัยไข้เจ็บ” แต่กองทัพทิศใต้ยังยึดถือความเห็นดังเดิม คือไม่อนุมัติให้รุกเข้าไปพม่า⁽¹⁸⁾

ในวันที่ 30 เมษายน 2485 พ.อ. MORIYA ส่งโทรเลขเรื่องกองทัพไทยต้องการรุกเข้าไปรัฐฉานให้กองทัพทิศใต้ อีกครั้งหนึ่ง ในครั้งนี้ พ.อ. MORIYA ไม่ใช่ส่งไปแต่เพียงกองทัพทิศใต้แห่งเดียวแต่ส่งไปถึงกองบัญชาการทหารสูงสุดที่โตเกียวอีกด้วย ซึ่งเป็นการผิดขั้นตอน⁽¹⁹⁾ เนื้อหาสาระของโทรเลขที่ พ.อ. MORIYA ส่งไปที่โตเกียวนั้น กองทัพอเมริกาสามารถถอดรหัสโทรเลขของรัฐบาลญี่ปุ่นได้สำเร็จ (กรุณาดูเอกสารหมายเลข 2)

ต่อมาในวันที่ 2 พฤษภาคม 2485 กองบัญชาการทหารสูงสุดที่โตเกียวมีคำสั่งถึงกองทัพทิศใต้ ข้อความว่า “ในการกำกับรัฐบาลไทยต่อไปนี้ต้องพิจารณาสถานการณ์การเมืองภายในประเทศไทย โดยเฉพาะต้องบำรุงรักษาสถานการณ์เมือง ของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งก็สอดคล้องกับนโยบายทั่วไปของรัฐบาลญี่ปุ่น เพราะฉะนั้น กองบัญชาการทหารสูงสุดของญี่ปุ่นพิจารณาแล้วอนุญาตให้กองทัพไทยสามารถรุกเข้าไปในรัฐฉานของพม่าโดยเร็วที่สุด แต่ต้องระวังอย่าให้มีข้อผูกมัดเรื่องการคืนดินแดน”⁽²⁰⁾

ในวันที่ 3 พฤษภาคม 2485 กองทัพทิศใต้ จึงร่างข้อตกลงเพิ่มเติมเกี่ยวกับการร่วมยุทธระหว่างกองทัพไทยและญี่ปุ่น ร่างข้อตกลงนี้ ยอมรับให้กองทัพไทยโจมตีทหารจีนโดยรุกเข้าไปรัฐฉานฝั่งซ้ายของแม่น้ำสาละวิน แต่มีข้อแม้ว่ากองทัพไทยต้องขอขมาต่อแม่ทัพใหญ่

กองทัพทิศใต้ในเวลาอันสมควร เนื่องจากว่ากองทัพไทยทำให้ทหารญี่ปุ่นเสียชีวิตในเหตุการณ์ปะทะกันในวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484⁽²¹⁾

ในวันที่ 5 พฤษภาคม 2485 พ.ท. ARAO เสนาธิการถูกส่งจากกองทัพทิศใต้ถึงกรุงเทพเพื่อจัดทำข้อตกลงดังกล่าว

ในวันเดียวกันนี้ จึงได้มีการจัดทำข้อตกลงเพิ่มเติมเกี่ยวกับการร่วมยุทธระหว่างกองทัพไทยและญี่ปุ่น และลงนามระหว่าง จอมพล ป. พิบูลสงคราม ผู้บัญชาการกองทัพไทยกับ พ.อ. MORIYA ผู้แทนฝ่ายกองทัพญี่ปุ่นประจำประเทศไทย ในข้อ 1 ระบุว่า “กองทัพไทยจะได้มีการปฏิบัติการยุทธและป้องกันบริเวณรัฐฉาน (เว้นเขตพิเศษของกะเหรี่ยง) ทางด้านตะวันออกของแม่น้ำสาละวิน ด้วยกำลังของตนเอง” สำหรับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับดินแดนนั้น ในข้อ 4 ระบุว่า “เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการรวมดินแดนบริเวณที่กล่าวไว้ ในข้อหนึ่งนั้นไม่มีการกำหนดไว้ ในสัญญาข้อตกลงนี้”⁽²²⁾

เรื่องขอขมานั้นไม่ได้เขียนไว้ในข้อตกลงนี้ แต่คณะทูตทหารพิเศษ (หัวหน้าคณะคือ พล.อ.ต.ภักดี เกษสาลี [พระคิลปลัศตราคม] เสนาธิการกองทัพสนาม) ไปเยี่ยมแม่ทัพใหญ่ กองทัพทิศใต้ของญี่ปุ่น ที่ไซ่ง่อนในวันที่ 10 พฤษภาคม 2485 และกล่าวขอภัยในกรณีต่อสู้กับทหารญี่ปุ่นเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2484 โดยมีผลให้ทหารญี่ปุ่นเสียชีวิต เรื่องนี้ พ.ท. ARAO เขียนไว้ในบันทึกประจำวันของเขา และ พ.ท. ARAO ยังได้บันทึกอีกว่าทางกองบัญชาการทหารสูงสุดที่โตเกียวไม่เห็นด้วยกับกองทัพทิศใต้ ซึ่งบังคับฝ่ายไทยให้ขอภัย เพราะทำให้ฝ่ายไทยเสียหายมากเกินไป⁽²³⁾

(18) Senshi Shitsu, Nansei/ Zenpan/33

(19) ibid.

(20) ibid., Chuo/Sakusen Shido Jyuyo Denpo/8

(21) Senshi Shitsu, Nansei/Zenpan/33

(22) กองจดหมายเหตุแห่งชาติ ประเทศไทย, บกสุสชุด 1.12/45

(23) Senshi Shitsu, Nansei/Zenpan/33

ส่วนข้อมูลฝ่ายไทยเกี่ยวกับเรื่องขอมานี้ก็มีอยู่บ้าง เช่น ในวันที่ 9 พฤษภาคม 2485 ก่อนคณะทูตทหารพิเศษจะไปเยี่ยมไซ่ง่อนหนึ่งวัน ฝ่ายไทยเตรียมหนังสือจากจอมพล ป. พิบูลสงคราม ถึง พล.อ. TERAUCHI (เทราอุจิ) แม่ทัพใหญ่กองทัพทิศใต้ ในร่างหนังสือนี้มีตอนหนึ่งกล่าวไว้ดังต่อไปนี้

“เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างกองทัพทั้ง 2 ของเรา เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม ที่แล้วมานั้นต้องถือว่าเป็นเรื่องการทหารที่ได้บังเกิดขึ้นโดยกะทันหัน ทางฝ่ายท่านก็คงไม่สามารถจะบอกแก่เราได้ ส่วนทางเราก็ได้ปฏิบัติไปตามนโยบายความเป็นกลาง ซึ่งเมื่อได้ประกาศไปแล้ว ก็จำเป็นต้องปฏิบัติเช่นนั้น และที่ท่าเช่นนั้นก็เป็นกรวางการปฏิบัติของเราอยู่ในตัว ซึ่งทำให้ญี่ปุ่นสามารถเคลื่อนที่ได้อย่างรวดเร็ว กล่าวคือ การที่เราประกาศเป็นกลางนั้น ย่อมเกิดประโยชน์แก่ฝ่ายญี่ปุ่นด้วย”⁽²⁴⁾

เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม อ่านร่างหนังสือนี้ ได้สั่งให้ลบข้อความตอนหนึ่งทั้งหมด โดยไม่ได้บอกสาเหตุ จึงไม่มีการกล่าวถึงเหตุการณ์ปะทะกันในวันที่ 8 ธันวาคม 2484 ในหนังสือของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ถึงแม่ทัพใหญ่ TERAUCHI แต่ พล.อ. ต. ภักดี กล่าวขอภัยโดยวาจาอย่างที่ว่า พ.ท. ARAO เขียนไว้ในบันทึก

มีอีกเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจคือ พล.ท. IIDA แม่ทัพกองทัพที่ 15 ซึ่งย้ายจากกรุงเทพฯ ไปพม่าไม่เห็นด้วยกับการให้กองทัพพ่ายรุกเข้าไปในรัฐฉาน เพราะจะทำให้พม่าไม่พอใจญี่ปุ่นที่นำดินแดนของพม่าให้ฝ่ายไทย ทั้งๆ ที่ พล.ท. IIDA นี้ ได้ลงนามในหลักการร่วมยุทธระหว่างไทยกับญี่ปุ่นเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2484 โดยมีวัตถุประสงค์จะรุกเข้าไปพม่าด้วยกัน พล.ท. IIDA เขียนบันทึกเรื่องนี้ว่า “การรุกเข้าไปในเขตรัฐฉานของทหารไทย เป็นเรื่องรบกวนมากกว่าจะได้ประโยชน์สำหรับฝ่ายญี่ปุ่นในพม่า เรื่องการรุกรัฐฉานของทหารไทยนี้ ฝ่ายไทยเสนอมาตั้งแต่ข้าพเจ้ายังอยู่ในประเทศไทย รู้สึกเสียใจที่ฝ่ายญี่ปุ่นยอมรับข้อเสนอในระยะหลัง...ข้าพเจ้าได้สั่งต่อผู้บัญชาการ

กองพลที่ 18 ผู้รับผิดชอบการโจมตีกองทหารจีนทางด้านตะวันตกของแม่น้ำสาละวินว่าอย่าให้ฝ่ายกองทหารญี่ปุ่นจัดการกับทหารจีนโดยลำพัง ต้องให้ทหารไทยประสพกับความยากลำบากด้วย แต่ผลปรากฏว่ากองพลที่ 18 ของฝ่ายญี่ปุ่นได้รุกไล่ฝ่ายทหารจีนไปมากก่อนที่ทหารไทยจะเข้ายังรัฐฉาน ฝ่ายไทยจึงสามารถไล่ทหารจีนออกจากเขตแดนรัฐฉานได้โดยง่ายปราศจากความยากลำบาก...”⁽²⁵⁾

บทสุดท้าย

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่ารัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในช่วงต้นสงครามมหาเอเชียบูรพา คือ ช่วงครึ่งปีแรก พ.ศ. 2485 นั้น ต้องการดินแดนและต้องการการปฏิบัติยุทธการในต่างแดน เพื่อสร้างชาติเป็นมหาอำนาจในเขตแหลมทอง โดยอาศัยกติกาสัญญารัชมิตรไทย-ญี่ปุ่น และข้อกำหนดความเข้าใจกันที่เป็นความลับไทย-ญี่ปุ่น

เหตุการณ์จึงไม่ใช่ว่าฝ่ายญี่ปุ่นขอร้องเกมบังคับให้ประเทศไทยส่งทหารไปยังต่างแดนคือ สหรัษฎไทยใหญ่อย่างที่หนังสือฝ่ายไทยนิยมเขียน แต่ตรงกันข้ามฝ่ายไทยต้องการดินแดนจึงพยายามส่งทหารไปต่างแดนซึ่งเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ และอาจจะตั้งสมมุติฐานได้ว่าฝ่ายไทย มีความจำเป็นในการประกาศสงครามกับอังกฤษ เพื่อยกกำลังเข้าไปในเขตแดนของอังกฤษ ฝ่ายญี่ปุ่นไม่มีความกระตือรือร้นที่จะให้ทหารไทยรุกเข้าไปในดินแดนรัฐฉานหรือมณฑลดินแดนให้ฝ่ายไทยในช่วงแรกของสงครามมหาเอเชียบูรพาตามที่ข้าพเจ้าได้กำหนดในบทนำ

ข้าพเจ้าเห็นว่า แม้ว่าจะยอมรับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่ว่าฝ่ายไทยต้องการดินแดนคืนจากอาณานิคมอังกฤษแล้ว ก็ไม่ใช่เรื่องเสียหายอะไร แต่อาจทำให้เห็น

(24) กองจดหมายเหตุแห่งชาติ ประเทศไทย, บก.สูงสุด 1.12/141

(25) เออิจิ มูราซึมา, “สัมพันธมิตรไทย-ญี่ปุ่นกับชาวจีนในประเทศไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง” ที่อ้างแล้ว หน้า 194.

เจตนาดีของฝ่ายไทยต่อชาวแหลมทองที่ไม่มีอิสรภาพ เนื่องจากการกดขี่ของจักรวรรดินิยมตะวันตก

ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 และหลังสงครามก่อนที่แหลมทองจะเข้าสู่สงครามเย็นนั้น ประชาชนชาวไทยและรัฐบาลไทย (ทั้งรัฐบาลสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม และรัฐบาลสมัยหลังสงคราม ซึ่งนายปรีดี พนมยงค์ มีอิทธิพลมากที่สุด) มีความหวังดีต่อชาวแหลมทอง คือลาว เขมร เวียดนาม ไทยใหญ่ มอญ กะเหรี่ยง เป็นต้น และมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน คือ ต้องการปลดปล่อยจากการครอบครองของจักรวรรดินิยมตะวันตกและสร้างระเบียบใหม่ที่แหลมทองด้วยประชาชนในพื้นที่นี้เอง

แม้ว่าประเทศไทยเป็นประเทศเอกราชมาตลอด แต่ต้องเสียดินแดนครั้งหนึ่งให้แก่ฝรั่งเศสกับอังกฤษ ประเทศไทยจึงตกเป็นผู้ได้รับความเสียหายจากลัทธิล่าอาณานิคมเหมือนกันกับชาวแหลมทองทั้งหลาย และชาวแหลมทองเอง เช่น เวียดนาม (ญวนอิสระ) ซึ่งอยู่ภายใต้การนำของประธานาธิบดีโฮจิมินห์ ในปี พ.ศ. 2492 ก็ยังยอมรับและสนับสนุนเมืองพระตะบองเป็นดินแดนไทย (กรุณาดูเอกสารหมายเลขที่ 3) การเรียกร้องดินแดนคืนจากฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2483-2484 ก่อนสงครามมหาเอเชียบูรพา ซึ่งคนไทยแม้แต่ในปัจจุบันนี้ก็ถือว่าเป็นเรื่องที่ถูกต้องและมีความชอบธรรม แต่เพราะเหตุใดคนไทยกลับพยายาม

ปฏิเสธความสำคัญในการเรียกร้องดินแดนอาณานิคมจากอังกฤษในสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพา ที่ฝ่ายญี่ปุ่นไม่ค่อยเห็นชอบและตั้งเงื่อนไขมากมายในช่วงแรกของสงคราม (แต่การที่ฝ่ายญี่ปุ่นมอบดินแดนรัฐฉานกับ 4 รัฐมาลาญต่อไทยในสมัยญี่ปุ่นเสียเปรียบในยุทธภูมิเมื่อเดือนกรกฎาคม 2486 เพื่อต้องการเอาใจจอมพล ป. พิบูลสงคราม นั้นเป็นเรื่องอีกช่วงหนึ่ง)

ที่จริงเจตนารมณ์ในการเรียกร้องดินแดนจากฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2483 และจากอังกฤษในปี พ.ศ. 2485 เพื่อปลดปล่อยชาวแหลมทองจากลัทธิล่าอาณานิคมของตะวันตกและสร้างระเบียบใหม่ในแหลมทองนั้น ได้สืบเนื่องมาจนถึงหลังสงคราม แม้ว่าเนื้อหาสาระจะเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์โลก แต่ความต้องการของชาวไทยที่จะรวมกับชาวแหลมทองเพื่อขับไล่ลัทธิล่าอาณานิคมออกไปนั้นไม่เปลี่ยนแปลง ตราบจนกระทั่งสงครามเย็นเกิดขึ้นราวปี พ.ศ. 2493

เจตนาดีของชาวไทยต่อชาวแหลมทองสมัยก่อนสงครามเย็นนั้น น่าจะเป็นพื้นฐานในการสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันหลังสงครามเย็น ซึ่งก็คือยุคปัจจุบัน

ข้าพเจ้ามีความเห็นว่าถึงเวลาแล้วที่จะทบทวนทัศนะเก่าๆ ที่ถูกสร้างขึ้นมารับสนองความต้องการของสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เพราะว่าสถานการณ์แหลมอินโดจีนในปัจจุบันก็เปลี่ยนแปลงไปมากแล้ว

คำแปล

ข้อกำหนดความเข้าใจกันเป็นความลับ
ภาคผนวกกศึกษาสัญญาพันธไมตรี
ระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น

๑. ประเทศญี่ปุ่นจะร่วมมือกับประเทศ
ไทยเพื่อ ประสิทธิภาพ เรียบกัน บันดาล ดินแดน
ของประเทศไทย

๒. โดยที่สถานะสงครามมีอยู่ด้วย:-
หว่างประเทศญี่ปุ่นฝ่ายหนึ่งกับสหรัฐอเมริกา
และบริเตนใหญ่ฝ่ายหนึ่ง ประเทศไทยจะได้
ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศญี่ปุ่น ตามที่บัญญัติ
ไว้ในข้อ ๒ แห่งกติกาสัญญาพันธไมตรีโดย
ทันที เป็นที่เข้าใจกันว่า ความช่วยเหลือที่ว่า
รวมทั้งกิจการร่วมมือทางฝ่ายประเทศไทย
ซึ่งที่ว่า ไว้ ในวรรคที่หนึ่ง แห่ง ความตกลง
ฉบับวันที่ ๔ เดือน

๓. รัฐบาลทั้งสองฝ่ายยอมรับนับถือว่า
ข้อความในความตกลงฉบับวันที่ ๔ เดือน
กติกาสัญญาพันธไมตรี และข้อกำหนดความ

เข้าใจกันนี้ควรจะมีผลด้วย จึงตกลงกัน
ยกเลิกความตกลงเหล่านั้นซึ่งแต่จะไว้การศึกษา
สัญญาพันธไมตรีเป็น ต้นไป และจะไม่
โฆษณาความตกลงดังกล่าวไว้ในภายหน้า
เพื่อเป็นสาระแก่การนี้ ผู้ลงนามข้างท้าย
ซึ่งได้รับมอบอำนาจโดย ถูกตั้งจากรัฐบาล
ของตนเพื่อการนี้ ได้ลงนามข้อกำหนดความ
เข้าใจกันไว้เป็นสำคัญ

ทำเป็นสอง ฉบับมีค่ากัน ณ กรุงโตเกียว
เมื่อวันที่สิบแปดเดือนกุมภาพันธ์ พุทธศักราช
สองพันสองร้อยแปดสิบสี่ ตรงกับวันที่สิบแปด
เดือนกุมภาพันธ์ปีสวาทศรัศมี

นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
(ลงนาม) ป. พิบูลสงคราม
เอกอัครราชทูตญี่ปุ่น
(ลงนาม) เคอิชิ ทสึโบกามิ

National Archives, USA, SRDJ Box26 p.22301

5 May 1942 from Foreign Minister(Tokyo) to Japanese Ambassador(Bangkok), NO.575

According to a message received from our Military Attache in Bangkok, PIBUL, who for sometime has been complaining that to leave the Thai army which has been stationed on the north border to face the coming rainy season with no activity in view, would result in the increase of unrest, in the discontented parties in Thai, and especially among the Military, which might even become the cause of making his own position insecure, requested the following of our Attache on April 30th.

1, He wishes at this time to immediately carry out an attack in the northern territory east of the SALWEEN RIVER, and advance to the Chinese border.

2, He believes that the Thai Army can make an attack on the Chinese army here with no assistance, and that it is not necessary for them to wait on shipment of armament from Japan, but they can start operations immediately.

3, After the war he wishes that we give Thai the territory east of the SALWEEN RIVER.

In regard to the above the Attache said that according to the published statement of TOJO (Burma) was to be given independence in the future and so to make this area a part of Thailand would be very difficult.

PIBUL said, in that case could not this area be made a small independent country like Luxemburg.

The Attache's opinion in regard to the above is that it might be well to give the area north of the SALWEEN RIVER to Thailand, or even if it were made an independent country as PIBUL suggested there would be no complaint. In either case though as far as PIBUL is concerned, if the Army which he has transferred for the attack and which he says is ready to carry out an independent offensive is not used at this time for that purpose before they lose their spirit, there is great danger that the discontent generated may be such as to threaten the existence of the PIBUL Administration.

I think this matter might well be handled as a joint Japanese-Thailand Campaign and as PIBUL and the military attache there have talked, the matter of restoration of territory will have to be handled as a separate problem. It will be necessary for us to consider the problem of the restoration of territory together with our policy toward Burma. So please keep this matter secret to yourself, ascertain in some secret manner just how much fever PIBUL has for this matter, and wire by return dispatch.

#34895 Navy trans. 5-7-42

เอกสารหมายเลข 3

วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๔๒ ตรงกับวันสำคัญของชาติได้เวียนมาถึง ขณะที่การเตรียมพร้อม
ได้ขึ้นแท่งหักของเรา กำลังระอุถูกรุ่นไปด้วยกำลังผลักดัน ซึ่งรอโอกาสที่จะระเบิดออกใน
ระยะเวลาอันสั้นนี้ เพื่อกวาดล้างเหล่าโจรุกรานอันเป็นศัตรูของชาติ ออกไปให้พินาศ
ดินเวียดนามอันเป็นที่รักยิ่งของพวกเรา จึงขอถือโอกาสจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้น เพื่อเป็น
อนุสรณ์ถึงวันประกาศเอกราชของชาติเวียดนาม เมื่อ ๔ ปีก่อน

สำนักสื่อชาวเวียดนาม

๕๔๓ ถนนสีลม กรุงเทพฯ

